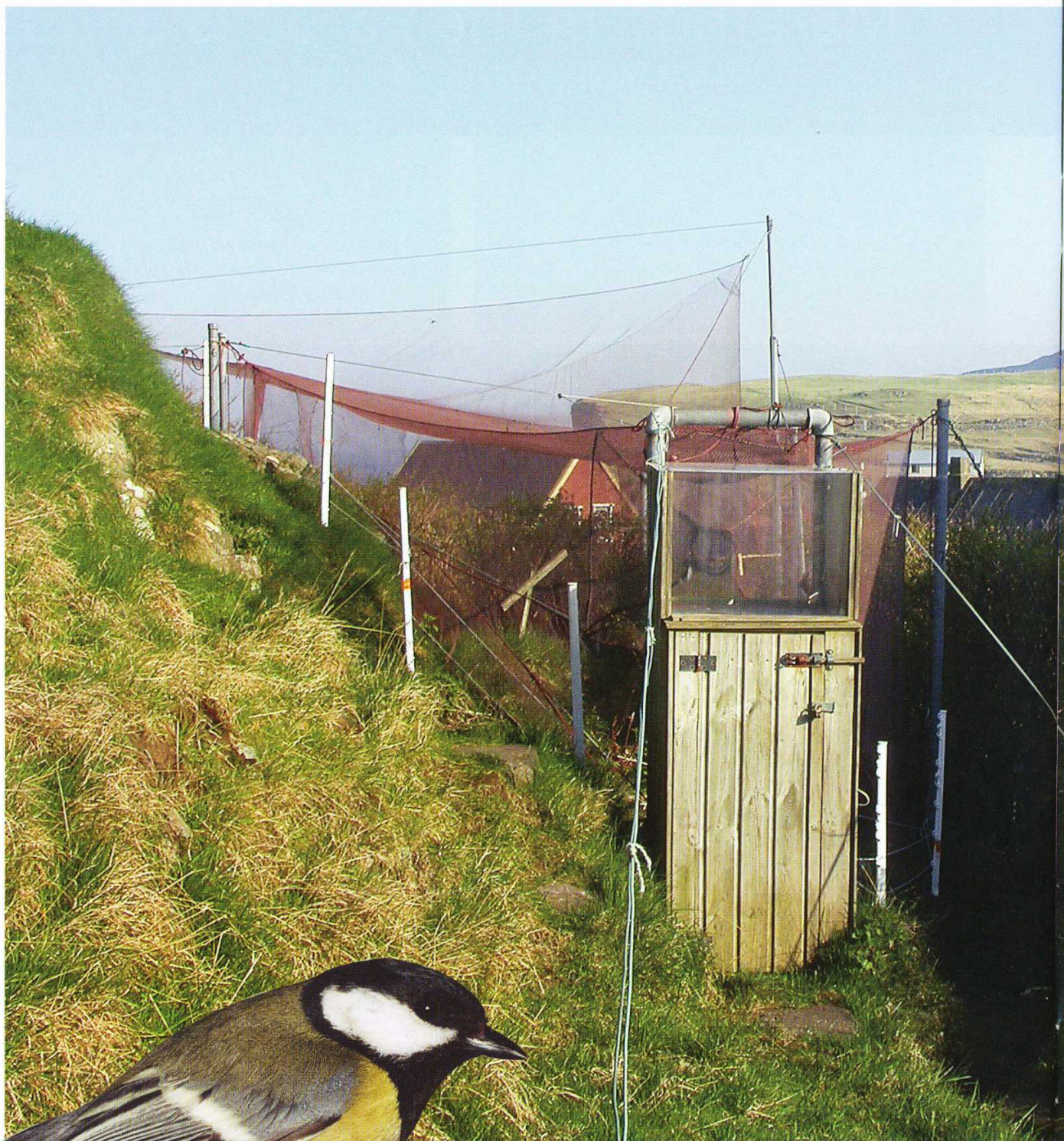

ATLANTIC REVIEW

Foto: Sigurjón Guðjónsson

FREE COPY - TAG BLADET MED HJEM

*De to berømte musvitter, som omtales
i teksten. Det ses, at den ene er
ringmærket.*

*The two famous Great
Tit's mentioned in the
text. One was ringed
earlier.*

FUGLESTATIONEN PÅ NÓLSOY

Helgolandsrusen med fangstkassen i forgrunden og Nólsoy's fjeldtop i baggrunden.

The Helgoland trap with its capture box in the front and the panorama of the top of the island of Nólsoy behind.

Den have, hvor de fleste oplysninger om "sjældne" færøske småfugle kommer fra, ligger på Nólsoy. Den blev anlagt for ca. 150 år siden af den fugleinteresserede kongsbonde Peter Petersen (Petur á Botni), og senere overtaget af sønnen, kongsbonde Niels Petersen á Botni, der foruden at være bonde også arbejdede som konservator og var en anerkendt ornitolog.

Derfor er det ikke tilfældigt, at det netop er i denne have, at Jens-Kjeld Jensen i samarbejde med Naturhistorisk Museum i Tórshavn som et pilotprojekt for Nordisk Ministerråd byggede en Helgolandsruse i 1994. Fælden står oppe hele året og fanger mellem 200 og 500 mindre fugle hvert år, som registreres og ringmærkes.

Der er blevet ringmærket fugle meget uregelmæssigt på Færøerne lige siden 1912, og i denne periode er der blevet lagt mest vægt på at ringmærke havfugle, men alligevel er der til i dag blevet ringmærket i alt 7.493 spurvefugle op til solsortstørrelse.

Men hvad er en Helgolandsruse?

I 1911 byggede hr. Weigold den første prototype af det, vi i dag nævner en Helgolandsruse, på den tyske ø Helgoland. Man kan betegne den som overstor åleruse. Den kan enten været bygget af træ og fint ståltrådnæt; men også som denne på Nólsoy af fint nylonfiskenet, som er ophængt i rør, der er støbt fast i fjeldet. Præcis den samme type bliver brugt bl.a. i Litauen.

Hvilke fugle bliver så ringmærket på Nólsoy?

Selvfølgelig vil mange af de lokale småfugle som gråspurve, stære og solsorter ende i Helgolandsrusen, men de, som ofte er blevet fanget, lærer forbavsende hurtigt, hvordan den virker og finder selv ud igen. Disse lokale fugle kan også give overraskelser. Et eksempel er en han gråspurveunge, som blev ringmærket den 16. juni 1987 og blev fundet død den 11. maj 1997 på Nólsoy.

Nogle få småfugle, som stenpikkere og vindrosler, har deres normale træk fra bl.a. Island ind over Færøerne og til Vesteuropa hvert forår og efterår.

Som noget nyt kommer rødkælke og munke til Færøerne for at overvintre; men disse fugle skiller sig klart ud fra dem, som mere tilfældigt kommer til Færøerne, da de først kommer sidst i oktober og i november. For at få indblik i sådanne forandringer i naturen er Helgolandsrusen meget nyttig. Rødkælkene ser ud til at klare sig godt i den barske færøske vinter med masser af blæst og regn. To eksempler er en rødkælk, ringmærket den 15. november 1994, som blev aflæst igen i Helgolandsrusen den 28. marts 1995. Den næste blev ringmærket den 15. oktober 2000 og blev taget af en kat på Nólsoy den 29 marts 2001. Munkene ser ikke rigtig ud til at kunne overvintre på Færøerne. Der er to fund af døde munke. Den ene blev ringmærket den 7. oktober 1994 i Meetkerke, Belgien, og fundet død 7. november 1994 ved Glyvrrar. Den anden blev ringmærket den 8. oktober 1996 ved Cerehe-

FUGLESTATIONEN PÅ NÓLSOY

Heuseux, Belgien, og døde på en fiskerbåd øst for Nólsoy den 25. oktober 1996. En munk, som blev ringmærket på Nólsoy den 2. oktober 2000, blev taget af en kat i Tolstchaolaish, Isle Lewis, Outer Hebrides den 2. november 2000.

Så er det resten af småfuglene, som kan komme fra hele Europa til langt ind i Rusland - ja selv fra USA!

Hvorfor kommer de til Færøerne?

Der er to årsager til at småfugle kommer til Færøerne. Den første er, at somme tider kommer fuglene til at vende kompasretningen mere eller mindre 180° det er det, man i daglig tale kalder omvendt træk. Det ser man ofte om efteråret, hvor bl.a. hvidbrynet løvsanger er en ret almindelig gæst på Færøerne. Den yngler fra Uralbjergene og helt over til det Okhotske hav og overvintrer i Indien og i Sydøstasien. At en sådan lille fugl på kun 6-7 gram er en ret almindelig efterårsgæst 3-4000 km hjemmefra, skulle man jo ikke tro. Men også fugle som løvsanger kan lave omvendt træk.

Her har vi to helt konkrete fund af ringmærkede løvsangere:

Den første er en løvsanger, som antagelig kommer fra Finland eller Rusland. Under trækket blev den ringmærket den 1. september 1994 i Dalarne ved Hedemore i Sverige. I stedet for at flyve sydover imod Afrika har den fortsat med at flyve mod vest, og kun godt 6 uger senere - den 18. oktober 1994

- blev den fanget i Helgolandsrusen på Nólsoy.

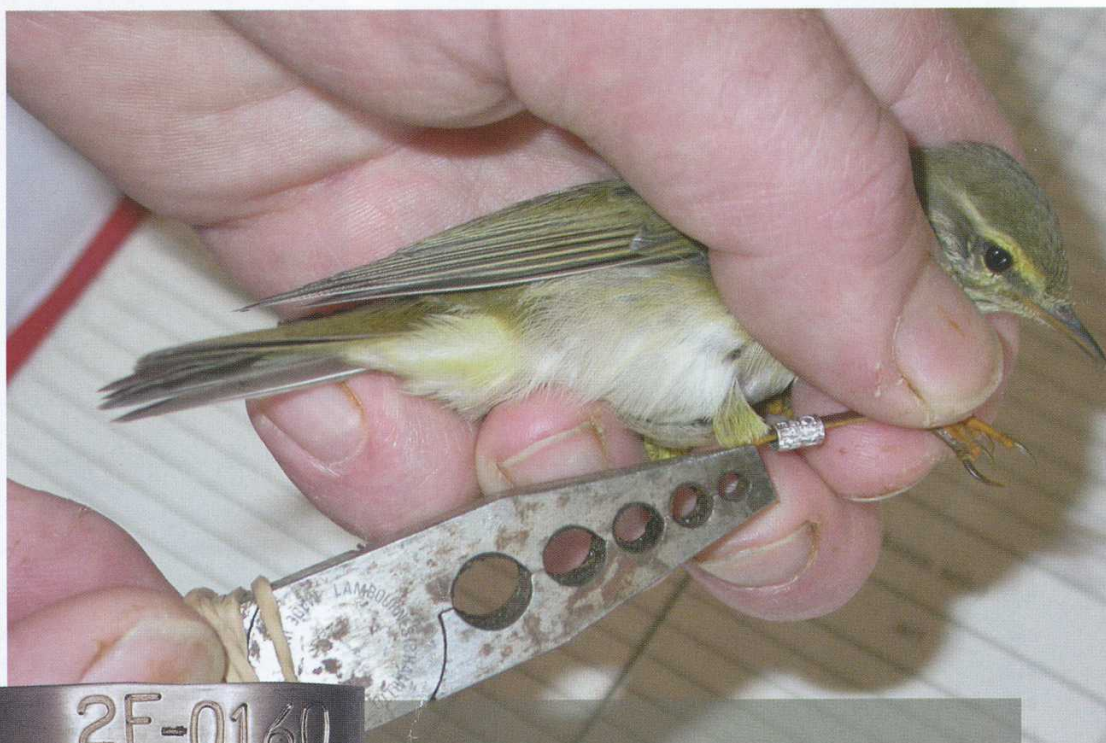
Så tænker man sandsynligvis, at en sådan fugl burde gå til og drukne et sted ude i Atlanterhavet; men sådan er det ikke altid: Den 7. september 1996 var det diset og regn på Færøerne, og 3 løvsangere

mer til Nólsoy (Færøerne), er af afdrift under trækket nordpå om foråret og sydpå om efteråret!

De fleste fugle trækker helst i vindstille og klart vejr eller i svag modvind. Over land vil de trækkende fugle som regel let kunne orientere deres flugt ved

og da drives den let ud af trækretningen på grund af sidevinden.

Både forår og efterår går der meget stort træk af småfugle over Nordsøen fra Storbritannien til Skandinavien og omvendt. Meget ofte sker det, at der kommer tågedannelser

2F-0160
ZOOLOGISK MUSEUM
COPENHAGEN DENMARK

Denne løvsanger bliver ringmærket med en lille metalring hvorpå der står Zoologisk Museum, Copenhagen, samt et ringnummer.

This Willow Warbler is being ringed with a metal ring from the Danish Museum of Zoology. The ring has a number printed on.

blev ringmærket denne dag på Nólsoy. Kun 7 dage senere, den 14. september, blev den ene af disse løvsangere fanget og aflæst på en fuglestation i Cissbury Ring, Worthing, Sussex i det sydlige England. Den lille fugl på kun ca. 9 gram (se foto) har - efter at have fløjet nogle tusinde kilometer i den forkerte retning mod vest - altså været i stand til at finde den rigtige kurs fra Nólsoy mod sydøst ned igennem England imod Afrika.

Den anden almindelige årsag til at fuglene kom-

hjælp af kendemærker i landskabet, således at de f. eks. benytter en flod, en dal eller en kystlinie som ledelinie. Ligeledes vil en fugl under træk over åbent hav uden ledelinier i klart vejr ved solens position kunne korrigere sin kurs. Men kommer den over åbent hav ind i tåge eller tæt skydække, er den ofte ude af stand til at bedømme kursen,

samtidig med vinden fra S, SØ eller Ø, og dette driver store mængder af småfugle mod Færøerne. Ved blot at studere vejrkortene er ornitologerne på Færøerne i stand til ret nøje at sige, hvornår der kommer fugle til øerne.

I sidste halvdel af maj 2003 lå det med østlig vind i mere end en uge, så en gransanger med ringnr. OM3543, som blev

ringmærket på Fair Isle ved Skotland den 24. april, blev fanget igen på Nólsoy den 29. april - altså 4 dage senere. Denne gransanger blev på Færøerne indtil 2. maj, hvorefter den fortsatte sit træk mod Norge. Så må vi blot håbe, at den klarer turen.

Foruden det, som allerede er nævnt, er der faktisk en tredje måde for en fugl at komme til Færøerne på.

To musvitter blev "Danmarks berømte", da de tog færgen Norrøna fra Danmark til Færøerne. Historien fra begyndelsen er således:

Den 13. august 2002 blev flere musvitter ringmærket i Bjergby nær ved Mørkov på Vestsjælland. Almindeligvis er musvitter standfugle, men fuglen med ringnr. ZM 9V18264 valgte at flyve til Jylland, hvor den åbenbart fandt sig en ven. Og den 12. april 2003, da færgen afsejlede fra Hanstholm i Danmark, var de to musvitter ombord. De blev set af en af passagererne, Jesper Steensen, som ellers ikke tænkte mere over det. De to musvitter fløj i land lidt før færgen ankom til Tórshavn, og i perioden 15. til 30. april opholdt de sig i Fámjin på Suderø. Så fløj de nordpå, og den 2. maj endte de begge to i Helgolandsrusen på Nólsoy. Det gav straks stor opstandelse, at to musvitter, hvoraf den ene var ringmærket i Danmark, var blevet fanget på Nólsoy, som ligger ca. 1300 km væk fra ringmærkningsstedet. Nu kom oplysninger fra Fámjin frem, hvorefter Zoologisk

Museum udsendte en nyhedsskrivelse om denne sensation. Nogle få blade optog nyheden, men da Jesper Steensen i Danmark hørte om musvitterne, kom han i tanke om sin observation godt 3 uger tidligere. Han gik til bladene, og da skete der endelig noget, for nu var nyheden først rigtig spændende, så musvitterne endte i de fleste danske og færøske aviser, flere tv stationer og radiostationer...

Sjældne fugle på Færøerne

Helgolandsrusen giver vigtige oplysninger om, hvilke arter kommer helt ud til Nólsoy i Nordatlanten. For eksempel blev der den 8. juni 1997 ringmærket en grønsanger, som kommer helt fra Kaukasus, og som kun var set to gange før i Europa. Men også kærsanger, rørspruv, vendehals, korsnæb, spottesanger, schwarz' løvsanger og græshoppesanger er blevet ringmærkede som nye arter for Færøerne. Fælles for mange af disse småfugle er, at de let kan forveksles med almindelige arter, så hvis man ikke har fuglen i hånden, kan de være svære at artsbestemme. Når alt kommer til alt, er de "meget sjældne" fugle måske slet ikke så sjældne endda, men blot oversete? Den regelmæssige fangst og ringmærkning i Helgolandsrusen på Nólsoy vil uden tvivl fremover give mange andre interessante oplysninger.

A Helgoland Trap was built on Nólsoy in 1994.

Which birds are ringed?

Many of the local small birds are caught and ringed. An example is a House Sparrow pull, which was ringed June 16th 1987. The Sparrow was found dead on Nólsoy May 11th 1997.

Why do the birds come to the Faroe Islands?

A simple reason is, that the birds have flown in the wrong direction while others have been blown out of the direction during the migration. Following are some samples from the Helgoland Trap on Nólsoy:

1 Willow Warbler from Finland or Russia was ringed September 1st 1994 in Dalarne in Sweden. October 18th 1994 it was caught in the Helgoland Trap on Nólsoy.

You would believe, that such a bird had no chance to return to the destination place but often such a story has a "happy ending".

Another Willow Warbler was ringed in the Helgoland Trap on Nólsoy September 7th 1996. September 14th - or only 7 days later, it was reported seen in southern England on its way towards Africa, where they normally stay during the winter.

A third way to reach the Faroe Islands is by taking the ferry Norrøna! 2 Great Tit's decided to take the ferry instead of flying the long trip overseas. They were caught on Nólsoy May 2nd 2003. One of them had been ringed August 13th 2002 in western Sjælland in Denmark. Through the Media we found out, that the Tit's had entered the ferry Norrøna at the departure from Denmark April 12th 2003. A passenger had observed the Tit's on the ferry!

Rear birds on the Faroe Islands

Of rear birds caught and ringed in the Helgoland Trap on Nólsoy, Faroe Islands, worth to mention are: Green Warbler, Reed Bunting, Wryneck, Barred Warblers, Melodious Warbler and Radde's Warbler.

Denne munk-han er let genkendelig med sin sorte hætte. Dette er en af de almindeligste trækkende sangfugle på Færøerne. Hunnen har brun hætte.

The Blackcap is easily recognised from the black cap on his head. Blackcap is one of the most common migrating warblers on the Faroe Islands.

The female has a brown cap.

